ESPOON KAUPUNKI

2.5.2024

Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koskien Valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028.

Kuntien tilanteet ja kehityssuunnat ovat Suomessa hyvin erilaiset. Suomen väestönkasvu keskittyy pääkaupunkiseudulle ja suuriin kaupunkeihin. Pelkästään viime vuonna koko Suomen väestönkasvusta yli 60 prosenttia tuli pääkaupunkiseudulta. Tämä kehityssuunta vahvistuu tulevina vuosina. Pääkaupunkiseudulla vieraskielisiä asukkaita on 25 % koko väestöstä ja heidän osuutensa viime vuoden väestönkasvusta on 80 %. Valtion rahoituspäätöksissä tulee huomioida kuntien erilaisuus ja mm. kasvukaupunkien erityispiirteet ja maahanmuuton ja vieraskielisyyden vaikutukset.

Kuntatalouden ennusteet ovat heikentyneet ja vuosina 2024-2027 kuntien toiminnan ja investointien rahavirralla mitattuna kuntatalous on selvästi alijäämäinen. Kuntien tehtäviä ja rahoitusta koskevat uudistukset eivät saa heikentää kuntien rahoituspohjaa, eikä uudistusten tavoitteena voi olla kuntien keskinäisen taloustilanteen muuttaminen. Kaupunkien rahoituspohjan tulee olla sote-uudistuksen jälkeen kannustava, eikä tavoitteena tule olla kuntien välisten verotulojen tai rahoituksen siirrot.

Palvelutarpeen voimakas kasvu pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa edellyttää kasvavia investointeja päiväkoti- ja koulutiloihin. Koulujen ja päiväkotien lisäksi investoinnit kohdistuvat uusien ja kasvavien asuinalueiden infrastruktuuriin sekä valtion ja pääkaupunkiseudun välisen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksen (MAL-sopimus) toteuttamiseen.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien tekemät investoinnit kasvattavat valtion verotulokertymää ja pääkaupunkiseudun kasvu hyödyttää koko Suomen talouskasvua. Valtionosuusjärjestelmä tai muut uudistukset eivät saa heikentää kasvukaupungin investointien rahoituskykyä ja mahdollisuutta investointien toteutukseen. Kasvukaupungit eivät myöskään voi olla kattamassa muun julkisen sektorin alijäämäisyyttä.

Peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehtävä valtion säästötoimi sekä SOTE-siirtolaskelmien vaikutukset kuntien valtionosuuksiin heikentävät sivistyspalvelujen rahoitusmahdollisuuksia. Leikkaukset edellä mainittuihin kohtiin ovat käytännössä leikkauksia lasten ja nuorten palveluihin.

TE-palvelujen siirron rahoitus tulee toteuttaa kustannusneutraalisti ja tarkistaa rahoituksen taso vastaamaan siirtyvien palvelujen ja etuuksien todellisia kustannuksia. Mikäli uudistus johtaa kuntien talouden heikentymiseen, heikentää se myös mahdollisuuksia rahoittaa sivistyspalveluja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimiala

Espoo kaupunki pitää hyvänä perusopetuksen tukemiseen tehtäviä panostuksia. Näihin olisi hyvä sisällyttää tuki myös varhaiskasvatukselle. Lapsen oppimisen ja kasvun polku alkaa varhaiskasvatuksesta, jossa lapsi oppii oppimisen taitoja ja toimimaan ryhmän jäsenenä. Lukutaito opitaan hyvin usein jo varhaiskasvatuksessa järjestettävässä esiopetuksessa.

Opintotuen kokonaisuudistus ei saa heikentää kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta korkea-asteen opintoihin. Tämä saattaa vaarantaa pyrkimyksen kansallisen koulutustason nostamiseen. On hyvä muistaa, että yhä useampi nuori Suomesta korkeakouluun pyrkivä on jatkossa vieraskielistaustainen ja rajusti putoavien syntyvyyslukujen valossa on tärkeää, että heidät saadaan koulutettua. Tämä on erityinen haaste suurille kasvukaupungeille.

Valtionosuuksien vähennykset koskevat erityisesti kasvukaupunkeja. Valtionosuuksien kohdentamisesta ja sen periaatteista olisi hyvä kuulla koulutuksen järjestäjiä ja linjata yhdessä, miten se tehdään vahingoittamatta opetusta. Kunnille asetettavien uusien tehtävien täysimääräinen rahoitus on toteutettava läpinäkyvästi.

Maahanmuuttoon liittyen kotoutuksen kulut ml opetuksen kulut on korvattava täysimääräisesti ja kotoutuksen jälkeenkin maahanmuuttajataustaisten osuuden määrä ja kulttuurien moninaisuus on otettava huomioon peruspalvelujen valtionosuuden pysyvänä jakoperusteena.

Ajatus luopua osittain maksuttomasta oppimateriaalista on hankala. Jälleen kerran kustannukset kohdentuvat kasvukaupunkeihin, jotka käytännössä ylläpitävät merkittävän osan toisen asteen oppilaitosverkostosta. Jo nyt on havaittu vaatimuksia kunnille kompensoida menetykset opiskelijoille. Maksuttomuuden muutoksen toimeenpano aiheuttaa kunnille ylimääräistä työtä maksujen keräämiseen ja tilittämiseen esim. YTL:lle. Tutkintoon valmistavan opetuksen (TUVA) kautta toiselle asteelle tulevat opiskelijat asetetaan eriarvoiseen asemaan. Heille toisen asteen opinnoista merkittävä osa tulisi jatkossa olemaan maksullisia. Kun puhumme lakisääteisen oppivelvollisuuden toteuttamisesta, tätä ei voi pitää hyvänä päätöksenä. On hyvä muistaa tämänkin toimenpiteen TUVA-taustaisten opiskelijoiden tapauksessa kohdentuvan erityisen voimakkaasti maahanmuuttajataustaisiin opiskelijoihin.

Espoon kaupungin kannanotto ammatillisen koulutuksen 100 miljoonan leikkaukseen: Tämä leikkaus ei saa kohdentua nuorisoasteen koulutukseen, jossa opiskelijat ovat oppivelvollisuuden nojalla. Laikkauksen vaikutuksia olisi syytä pohtia tarkkaan tilanteessa, jossa työllisyyden hoito siirtyy kuntiin. Työttömien saaminen takaisin työn ääreen edellyttää jatkossa koulutuspanoksien kytkemistä tehtävään. Tämä edellyttää resurssointia.